

tevékenységüket. Főképvisezői Hans von Achen, J. Heintz és Gundelach. Mindeniküktől jellemző lapok láthatók a kiállításban. A sorozatot Adam Elsheimer lapjai zárják le, kinek a manierizmushoz már nincs köze. Elsheimer korának újító elméi közé tartozott s munkái, melyek a naturalizmus jegyében állanak, átvezetnek a XVII. század érett művészetéhez.

A gyűjtemény zöme Esterházy-birtokból származik, annak is jelen-

tékeny része egy szintén egységes gyűjteményből, a XVI. század végén keletkezett híres nürnbergi Praun-cabinetből veszi eredetét, mely együtt maradt egészen a XIX. század elejéig. Az anyag kisebb, de szintén számottevő része Delhaes István festőművész hagyatékaképpen került a múzeumba. E két nagy sorozatot kiegészítik a múzeumnak az utolsó évtizedekben történt vásárlásai, közöttük néhány elsőrangú lap.

Hoffmann Edith.

Zene.

Karácsonyi újdonságnak magyar zeneszerző művét mutatták be az Operaházban. A *Magyar karácsony* kis falusi életkép, melyhez *Ádám Jenő* népi dallamok felhasználásával írt zenét. A cselekmény tulajdonképpeni főhordozói a különféle régi népszokásokban gyökerező karácsonyi játékok. A gyermekektől a felnőttekig felvonul itt a falusi karácsonyest minden lehető szereplője. Csak az a kár, hogy ezt a sokféle jelenetet a szerzők sem a zenében, sem a cselekményben nem tudták szervesebben egymásbafűzni. Lát-szik a művön az alkalmi jelleg, mintha a tökéletesebb formálására nem futott volna az időből. A zenében itt-ott érdekes melódiavonalak csillanak fel, gyönyörű régi magyar népdalmotívumok, de mindig megszakadnak, szétfolynak: hiába várjuk visszatérésüket. Legsikerültebb az utolsó rész, ahol a hóval fedett kis falusi házak, fent a magasban a kivilágított templomajtó, az éjféli misére lámpákkal a kezükben haladó falusiak, az egész hangulatos szinpadi kép a zeneszerzőnek is kedvező alkalmat nyújt a hangulatfeszítésre, a színesebb hangszerelésre.

Reméljük, hogy mind a tehetséges szövegíró *Szunyoghné Tüdös Klára*, mind a sok reményre jogosító Ádám Jenő sok tanulságot és tapasztalatot szereztek egy teljesebb, érettebb szinpadai alkotáshoz.

Utána Alexander *Glazunow* (szül. 1865) *Évszakok* c. balettje került bemutatásra. Ennél a műfajnál a szemnek nyújtott rengeteg inger könnyen pótolja a zene hiányait. Itt nem olyan feltűnő, hogy szerzője a se nem hideg, se nem meleg muzsikusok közé tartozik, akinél az érzés közvetlenségét kitűnő formaérvék és finom, színes hangszerelés pótolja. Zenei invenciója némiképp mindig másodkézből valók; faji eredetiség helyett erős nemzetközi befolyások érvényesülését mutatja. Mindez azonban nem homályosította el a pompás kiállításban színre kerülő balett sikerét. Ismét egy példája a ma annyira korszerű tünetnek, hogy első-sorban a rendező, a diszlettervező és a balettkar «csinálja» a mű sikerét és csak azután következik a zeneszerző. Különösen sikerült a Tél és a Nyár megjelenítése. A zuzmarás, ködös háttérből sejtelmesen átsurranó hófehér alakok, a nyár forró, telített pipacs, búzakék, aranyos kalászszíneiben tündöklő tánckar a zenét az emberi test vonalszépségeinek zenéjévé varázsolják. Az Ősz bacchanáliájában már túl sok akrobataszerű, durvább táncstílus rontotta a festői háttér finom artisztikumát. Mintha a dércsípte lehulló falevelekkel együtt a balettmester fantáziája is elvesztette volna éltető forrását. A szólótáncokat *Szalay Karola*, *Vécsey Elvira*, *Keresztes Mariska*, *Brada*

Ede pompás virtuozitással táncolták.

*

Örömmel üdvözöltük tavaly a végzett főiskolai növendékekből alakult *Budapesti Hangversenyzenekar* bekapcsolódását a főváros zenei életébe. A zenészek is élni akarnak s bármilyen keserves a mai helyzet, mégis csak meg kell próbálniuk megküzdeni a lerongyolódott társadalom közönyével. A filharmonikusok természetesen néhezesebb, kötöttebb egyesületével szemben szükség is volna mozgékonyabb, ruganyosabb zenei együttesekre, melyek mindegyike valami speciálisat, sajátosan újat tud nyújtani. Hát hiszen új zenekarok megalakulásában nálunk nincs is hiány! Az élni akarás szempontja hiánytalanul érvényesül. A baj ott kezdődik, hogy ezenkívül azután semmi sem fontos. Bármilyen kitűnő is a Hangversenyzenekar, valami eseményszám-bamenőt, sajátos új értéket eddig igen keveset hozott a mai hangversenyéletbe. Érdekes műsorszámuk volt minap a Hubay hangszerelésében bemutatott Bach Chaconne. Nem csodáljuk, hogy az a hatalmas teremtő erő, melynek súlya alatt szinte össze-törik a hegedű, meghihlette Hubay mester fantáziáját. A széles ívű melódiák, a sötétszínű, zengő arpeggiók szinte kínálkoznak a nagy dimenziójú zenekarra. A ragyogó hangszerelés nagy tetszést aratott.

Legutóbbi hangversenyüket *Polgár Tibor*, a tehetséges, sokoldalú rádiókarmester vezényelte. Itt is hallottunk egy zenekari átíratot: Beethoven válogatott Bagatelljeit *Nádor Mihály* hangszerelésében, melynek ötlettelensége és stílustalansága igazán nem indokolták a mű betanulását. *Haydn* C-dur hegedűversenyét *Kálmán Mária* pompás erőteljes tónussal, energikus vonóvezetéssel, de egy kissé túlméretezve játszotta. A korabeli stílus finoman cizellált, kisebb ívelésű részlet-

szépségei így veszendőbe mentek. A romantikus koncertek individuális expanzivitását nem lehet a Haydn stílusra erőszakolni, mely még a régi koncertforma szóló és tutti egyensúlyában gyökerezik. A jobb sorsot érdemelt cimbalomkíséret (Láng Erzsébet) — mely hangszert nagy teremben szólaltatni már magábavéve anachronizmus — teljesen illuziórikussá vált és inkább a szemnek, mint a fülnek nyújtott ingert.

Az estének legfőbb értéket a magyar zene klasszikus örökbecsű alkotásai: *Kodály Zoltán* fenkölt poézissal telt «Nyári est» c. zenekari szerzeménye és két gyönyörű dala «Siralmas énnékem», «Várj meg madaram» kölcsönöztek. Utóbbiakat *Tóth Erzsébet* meglepő rátermettséggel, nagyon szépen énekelte.

*

Németh Mária megválva a bécsi Operától, európai körútja előtt hazajött, hogy két kitűnő szerepében a Troubadour Leonorájában és a Toscában gyönyörködtesse a magyar közönséget. Toscát először énekelte Budapesten. Csodálatos hangja felejtetett mindent, ami talán az ábrázolásban nem elég meggyőzőnek tetszett s új, friss színeket kölcsönözött Tosca örök-szép melódiáinak. Az a különös rejtett szomorúság, remegő aggodás, egy alattomosan közeledő rettenetes végzet előérzete, mely Puccini eme művében elejétől fogva összeszorítja a hallgató szívét, szuggesztív erővel éledt fel újra a kivételes ünnepi estén. Régen nem éreztük ennyire a kínzó jelenetben Tosca vadul felsíró kantilénájának szívettépő erejét. A legőrültebb lelki gyötrődések kifejezésében tombol, sikolt, nyöszörög ez a gyönyörű hang, anélkül, hogy a melódia a maga igazi olasz szépségében és teljességében egy pillanatra is csorbát szenvedne. *Németh Mária* a magyar közönség rajongó ünneplésének emlékét viheti a messze idegenbe magával.

Puccini tryptichonja «A köpeny», «Angelica nővér», «Gianni Schicchi» mielőbb, tartalomban olyan szerencsésen egészítik ki egymást, hogy Operaházunk kísérlete: e három mű egy este keretében való felújítása a legnagyobb méltánylást érdemli. Puccini valóságos mesterműve e három kis egyfelvonásos opera, nemes, érett művészet, fölünyes stílusérzék alkotásai. A bűnös szerelem, féltékenységi tragédia színhelyét az örömtelen szajnamenti párizsi proletárnegyed és az éj sötétje, a fiatal apáca vezeklését a női kolostor kedves, jámbor, lírai légköre, az örökségre leső kapzsi rokonok szenteskedő, ravasz, burleszk komédiáját a régi Firenze derült kulisszái fogják stílusos keretbe. A szövegben itt is megtaláljuk Puccini kedvelt, idegeket borzongató jeleneteit: gyilkosság, mérreg, holttestek stb., de mégis mit tudott ő csinálni ezekből a drámai aforizmákból! «A köpeny» zenéje meglepően tömör, érdekes férfiasságával. Hangulati ereje sokkal nagyobb hatású, mint maga a véres tragédia, a tettenért szerető megölése. Csak gondoljunk az első rész monoton hangjára, mely a nappali zaj elcsitulását, a kilátástalan robotban eljárt embert, fáradt ember hangulatát egybefűzi az emberi szenvedések fölött részvétlenül tovahullámzó folyó ritmusával. Milyen friss ezzel szemben a bordal, kedves és naiv a verkli egyszerű kis keringője a vidámsággal nyekergő szeptimával! Zenei értéke dacára ez a kis mű mégsem tudott igazi népszerűségeit megőrizni. Okát ennek főképp a cselekmény

és a szerepek legkevésbé sem vonzó jellegében látjuk. Pedig az «Angelica nővér» pompás kontraszthatása csak ezután érvényesül. Csupa Murilló harmóniák az éj sötétje után: tiszta, égszínkék és ezüst, egyetlen férfihang sem, csak a világos női szoprán és bárszonyos alt uralkodik. Talán kissé túl édeskés, puha, világos itt minden. Zenei fénypontja Angelica és a hercegnő jelenete. Az aggnő könnyörtelen göggyének lelketlen hangjába Angelica szenvedélyesen fellobbanó fájdalom úgy vág bele, mint a láva a letarolt, kopár kertekbe. Sajnos a csodajelenetet a zene nem emeli igazi magaslatokra. Puccini az élet szerelme maradt itt is: nem az eget, csak a templomot látta megnyitni maga előtt.

A «Gianni Schicchi» az egész tryptichon koronája. Puccini szellemének minden kis koboldja felszabadult benne. A zenekar kacag, gúnyolódik, kétszínűen jajgat, egyszerre nagyon méltóságteljes, hogy azután annál pajzánabbul mutasson mindenkinek számárfület. Szinte lehetetlen e kis mű zenéjét részletezni, mert tulajdonképpen minden részlet benne. Egy-egy kis lírai melegség után csakúgy kavarognak előttünk a burleszk jelenetek: a pánzvagyók komikus dühöngése, a halotti komédia, a patétikus jegyzői pózok, a csalódottak zivaja. A zene pompás humora az első taktustól az utolsóig szívet üdítő. Kitűnő előadásban élvezhettük mindhárom művet. Az új szereplők közül Laurisin (Henri), Báthy Anna (Angelica) a legjobb alakításaik egyikét nyújtották.

Prahás Margit.

Külföldi Szemle.

Schnitzler és Hoffmannsthal.

A német irodalom az 1931-es év utolsó hónapjaiban több munkását veszítette el. Közülük nálunk is legismertebb a bécsi Arthur Schnitzler. Nem érdektelen, hogy röviddel halála

előtt megjelent utolsó novellájának címe «Flucht in die Finsternis» s tárgya az örület kifejlődése, melyet Schnitzler, mint orvos, szakszerű hozzáértéssel, de kevés művészi meggyőző erővel írt meg — mintegy a világtól való öntudatlan költői búcsúvételkép. Kü-